

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudce Radovana Suchánka o ústavní stížnosti **J. S.**, zastoupené JUDr. Ing. Pavlem Cinkem, LL.M., advokátem, sídlem Veleslavínova 363/33, Plzeň, proti výroku II. rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 8. října 2019 č. j. 56 Co 177/2019-278, za účasti **Krajského soudu v Plzni**, jako účastníka řízení, a **Společenství vlastníků jednotek domu XX**, zastoupeného JUDr. Olgou Suchou, advokátkou, sídlem Revoluční 762/13, Praha 1 – Staré Město, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Výrokem II. rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 8. října 2019 č. j. 56 Co 177/2019-278 bylo porušeno základní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tento rozsudek se ve výrocih II. a III. ruší.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 13. 1. 2020, navrhla stěžovatelka zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku ve výroku, jenž se týkal nákladů řízení před soudem prvního stupně, z důvodu tvrzeného porušení jejich základních práv podle čl. 11, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

II.

Shrnutí řízení před obecnými soudy

2. Vedlejší účastník, který je společenstvím vlastníků jednotek v bytovém domě v Jirkově, se žalobou proti stěžovatelce jakožto vlastníci jedné z těchto jednotek domáhal zaplacení částky 32 494 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody vzniklé v důsledku úhrady nákladů spojených s dezinfekcí v prostorách jejího bytu. Tato dezinfekce byla v tomto bytě, který stěžovatelka pronajímá, provedena opakovaně v období od května do srpna 2017, neboť se v něm vyskytovaly štěnice.

3. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město (dále jen „okresní soud“) ze dne 11. 2. 2019 č. j. 28 C 31/2018-201 byla tato žaloba zamítnuta (výrok I.) a vedlejšímu účastníkovi byla uložena povinnost zaplatit stěžovatelce náklady řízení ve výši 36 203,20 Kč (výrok II.). Důvod zamítnutí žaloby spočíval zjednodušeně řečeno v tom, že nebylo prokázáno porušení některé z povinností, které stěžovatelce vyplývaly ze stanov vedlejšího účastníka. Ten byl podle § 57 odst. 2 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, povinen sám a na vlastní náklady zajistit speciální ochrannou dezinfekci, dezinfekci či deratizaci.

4. S uvedeným právním hodnocením se ztotožnil i Krajský soud v Plzni (dále jen „krajský soud“), který rozsudkem ze dne 8. 10. 2019 č. j. 56 Co 177/2019-278 potvrdil rozsudek okresního soudu ve výroku ve věci samé (výrok I.). Ve výroku II. tento rozsudek změnil tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně (výrok II.) a stěžovatelce přiznal vůči vedlejšímu účastníkovi právo na náhradu nákladů odvolacího řízení v částce 6 583 Kč (výrok III.). Krajský soud shledal podmínky pro použití § 150 občanského soudního řádu, přičemž tento svůj záměr před účastníky během odvolacího řízení ozřejmil a dal účastníkům prostor, aby se ke zvažovanému postupu vyjádřili.

5. Nepřiznání náhrady nákladů řízení stěžovatelce podle § 150 občanského soudního řádu krajský soud odůvodnil poukazem na několik skutečností. Předně šlo o postavení vedlejšího účastníka, který má jako společenství vlastníků jednotek řadu zákonem uložených povinností, mezi něž patří i povinnost vynaložit náklady na odstranění obtížného hmyzu v domě. Přestože vedlejší účastník neprokázal žalobní tvrzení a nebyl ve věci úspěšný, z obsahu spisu se podává, že jeho spolupráce se stěžovatelkou je komplikovaná. Stěžovatelka v předmětném bytě, který vlastní, nebydlí, přenechává ho k užívání nájemcům a správu za ni vykonává ustanovená správkyň, s kterou, jak vyplývá z jednotlivých podání ve spise založených, není zcela jednoduchá komunikace. Řadu nedorozumění a neshod svalovala na „jednoduchost“ nájemníků, což nikdy nemůže ospravedlňovat postupy stěžovatelky a jít k tíži vedlejšího účastníka.

6. Krajský soud přihlédl i ke skutečnosti, že vztahy mezi účastníky byly již dříve narušeny, o čemž vypovídá soudní řízení, které v minulosti vedl vedlejší účastník proti stěžovatelce. Toto řízení vyústilo v uzavření dohody o finančním plnění ze strany stěžovatelky, která neplnila všechny povinnosti ve vztahu k vedlejšímu účastníkovi zákonem předpokládaným způsobem a jejíž jednání vyvolalo nutnost domáhat se ochrany soudní cestou. Zohledněny byly také majetkové poměry účastníků řízení. Stěžovatelka je osobou v produktivním věku a vlastní předmětný byt, který jí neslouží k uspokojování potřeb bydlení, nýbrž jde o zdroj jejího příjmu získávaného formou vybíraného nájemného. Použití § 150 občanského soudního řádu se tak stěžovatelky nemůže dotknout nepřiměřeným způsobem.

III.

Argumentace stěžovatelky

7. Stěžovatelka vytýká krajskému soudu, že při rozhodování o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně nezohlednil její postavení žalované, která nebyla disponentem sporu, nemohla ovlivnit jeho zahájení či délku a po celou dobu usilovala o smírné řešení sporu. Okresní soud v průběhu řízení opakovaně upozorňoval vedlejšího účastníka, že jeho nárok nemá za prokázány. Ten však na žalobě trval a byl ochoten ji vzít zpět jen v případě, že stěžovatelka uhradí 50 % žalované částky a veškeré náklady řízení. Délka řízení byla ovlivněna i opakovanými změnami petitu. Náklady řízení tak vznikly z důvodu neochoty vedlejšího účastníka vyřešit spor, který stál stěžovatelku nemalé prostředky, smírnou cestou.

8. Odůvodnění použití § 150 občanského soudního řádu v rozsudku krajského soudu považuje stěžovatelka za zmatečné a nedostatečné. Krajský soud v podstatě uvedl, že vedlejší účastník by náklady řízení neměl hradit nikdy a že s ohledem na to, že je povinen plnit velké množství povinností, je ospravedlnitelné, když některé z nich neplní, respektive když následně považuje splnění svých povinností po jiné osobě. Tato skutečnost však podle ustáleného výkladu uvedeného ustanovení, jak se podává z rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího soudu, neopodstatňuje nepřiznání nákladů řízení. Stejně tak takovéto rozhodnutí neopodstatňuje zjištění, že mezi účastníky je vícero sporů, kdy některé z nich byly řešeny i soudní cestou. Neúspěch stěžovatelky v jednom z nich, u něhož navíc řádně zaplatila náklady řízení, podle jejího názoru nemůže mít žádný význam pro rozhodování o nákladech řízení v jiném sporu.

9. Pakliže krajský soud uvedl, že vzal v potaz i poměry stěžovatelky, podle jejího názoru se jimi vůbec nezabýval, ani je nezjišťoval. V dané věci nebylo prokázáno, že přiznáním nákladů řízení úspěšnému účastníku dojde k nepřiměřenému zásahu do majetkové sféry neúspěšného účastníka, nebo že nepřiznáním nákladů řízení úspěšnému účastníku nedojde k nepřiměřenému zásahu do majetkové sféry úspěšného účastníka. Stěžovatelka nebyla v závěru jednání, během něhož krajský soud připustil použití § 150 občanského soudního řádu, připravena prokázat své majetkové poměry. Její vlastnictví předmětného bytu nevyovídá o tom, že by její majetkové poměry byly natolik dobré, že nepřiznání částky, kterou by získala na nákladech, nepocítí.

10. Stěžovatelka zdůrazňuje, že uložení povinnosti neúspěšnému účastníkovi nahradit vzniklé náklady úspěšnému účastníkovi není jen otázkou materiální, ale i satisfakční. Nepřiznávání nákladů řízení by totiž mohlo vést k podávání šikanózních žalob, jelikož by vedlejší účastník mohl spoléhat na to, že ho případný neúspěch ve sporu nebude nic stát, čili nemá co ztratit. Krajský soud během jednání o odvolání neumožnil účastníkům činit tvrzení či navrhnout důkazy, kterými by použití § 150 občanského soudního řádu případně ovlivnily. O vyjádření k tomuto postupu požádal až po závěrečných řečech, tedy po skončení dokazování, přičemž žádné důkazy k prokázání především majetkových poměrů účastníků ani nepožadoval.

IV.

Shrnutí řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud si vyžádal spis vedený u okresního soudu pod sp. zn. 28 C 31/2018 a vyzval účastníka řízení i vedlejšího účastníka k vyjádření se k ústavní stížnosti.

IV/a.

Vyjádření krajského soudu

12. Krajský soud ve svém vyjádření ze dne 5. 2. 2020 plně odkázal na odůvodnění svého rozsudku. Po pečlivém zohlednění všech relevantních skutečností dospěl k závěru, že vznikl prostor pro použití § 150 občanského soudního řádu. Jednotlivé relevantní skutečnosti posuzoval komplexně a ve vzájemných souvislostech a svůj záměr použít uvedené ustanovení předestřel účastníkům řízení, kteří měli možnost se k němu vyjádřit.

IV/b.

Vyjádření vedlejšího účastníka

13. Vedlejší účastník ve svém vyjádření ze dne 28. 2. 2020 uvedl, že to byl právě on, a nikoli stěžovatelka, kdo se snažil o mimosoudní vyrovnání prostřednictvím jednání před rozhodcem, kterého určují stanovy společenství. Stěžovatelka takovéto řešení ovšem odmítla. K námitce, že si neplnil povinnosti a přenášel tíhu likvidace hmyzu na majitele jednotek, vedlejší účastník uznal, že za bývalého vedení nebylo vše v pořádku, v roce 2017 však sjednal nápravu přijetím nových stanov a nový výbor si již povinnosti plnil a vyžadoval to i po ostatních členech. Nelze zlehčovat jednání stěžovatelky, která v předmětném období výskytu hmyzu v domě nenahlásila výboru vedlejšího účastníka nové nájemníky. Stěžovatelka je jedna ze 48 členů vedlejšího účastníka a bylo prokázáno, že nespolupracovala s jeho výborem, ačkoli v jejím bytě bylo nalezeno hnízdo štěnic. Tímto jednáním porušila zákon. Rovněž není pravdou, že by vedlejší účastník měnil žalobní návrh několikrát průběžně, neboť tak učinil pouze jednou.

14. Žaloba, kterou vedlejší účastník podal proti stěžovatelce, ji měla donutit ke komunikaci a alespoň k částečné náhradě vynaložených prostředků a uvědomění, že způsob, kterým jedná vůči ostatním, nelze akceptovat. V tomto ohledu se vedlejší účastník snažil přivést stěžovatelku k rozumu a řádnému spolužití s ostatními jeho členy. Přestože doufal ve smířčí řízení, stěžovatelka námitkami o nedostatku pravomoci rozhodce, i když hlasovala ve stanovách pro přijetí rozhodčí doložky, donutila rozhodce, aby spor pro nesouhlas s vedením rozhodčího řízení ukončil. Následkem tak bylo nejen podání žaloby v této věci, ale i ve věci vedené před okresním soudem pod sp. zn. 31 C 32/2018, v níž bylo nakonec dáno za pravdu vedlejšímu účastníkovi. Pokud požádal o použití § 150 občanského soudního řádu, bylo to proto, že 47 ze 48 nájemníků již zaplatilo dost za chybu jednoho zbývajících členů. Rozhodnutí o nepřiznání náhrady nákladů stěžovatelce je správné i ve světle nedávné novely občanského zákoníku, která posiluje pozici společenství vlastníků jednotek a ostatních většinových členů vůči nepřizpůsobivému jednotlivci.

15. Protože bylo doloženo, že vedlejšímu účastníkovi vznikla v důsledku nákladů za dezinfekci škoda ve výši 86 000 Kč, navrhl soudu, aby při rozhodování o jeho žalobě, kterou žádal zaplacení jen části této částky, pracoval s celou výší škody podle § 153 odst. 2 občanského soudního řádu. Z tohoto důvodu ve věci bylo možné podat dovolání, o čemž byli účastníci řízení také poučeni. Protože stěžovatelka dovolání nevyčerpala, měla by být její ústavní stížnost odmítnuta. Pro případ, že ústavní stížnost nebude zamítnuta ani odmítnuta, vedlejší účastník navrhuje, aby rozsudek krajského soudu buď ponechal beze změn, nebo jej celý zrušil.

IV/c.

Replika stěžovatelky

16. Na obě vyjádření reagovala stěžovatelka replikou ze dne 6. 3. 2020, ve které zopakovala, že i když krajský soud upozornil účastníky řízení na postup podle § 150 občanského soudního řádu, učinil tak až po přednesu závěrečných návrhů účastníků. Stěžovatelka tak fakticky neměla možnost své majetkové poměry jakkoli prokázat. Za dostatečné zjištění jejich majetkových poměrů nelze považovat konstatování, že vlastní předmětný byt a je v produktivním věku. Rovněž nebylo prokázáno, že by vedlejší účastník případnou povinnost hradit náklady řízení významně pocítil na svém majetku. I kdyby byl skutečně dán takovýto nepoměr mezi majetkovými poměry vedlejšího účastníka a stěžovatelky, neobstojí závěr, že „těm bohatým“ náklady řízení chybět nebudou, zatímco ty „majetkové slabší“ úhrada nákladů významně zasáhne.

17. Z vyjádření vedlejšího účastníka se podle stěžovatelky podává, že se vůbec nevyjadřuje k ústavní stížnosti. Kromě toho, že se v něm uvádí řada polopravd a zkreslených informací, se zabývá spíše meritem věci, kam však ústavní stížnost nesměřuje. Stěžovatelka se domnívá, že vedlejší účastník podal žalobu k rozhodci v rozporu se zákonem, neboť rozhodčí doložka nemůže být sjednána přímo ve stanovách společenství vlastníků jednotek, které jednostranně přijímají jeho zakladatelé, a tedy nejde o smlouvu všech zúčastněných osob. Tato doložka neměla nezbytné náležitosti. Rozhodcem měla být navíc osoba, která vedlejšího účastníka zastupovala v soudním řízení, což zpochybňuje jeho nezávislost. Řízení před rozhodcem nelze považovat ani za mimosoudní jednání. Stěžovatelka již při prvním jednání projevila vůli uzavřít smír s tím, že nebude požadovat náklady řízení. Vedlejší účastník však toto řešení odmítl. Byl to on, kdo svým chováním zapříčinil vznik nákladů řízení v takové výši, a proto by za toto své jednání měl nést odpovědnost. Stěžovatelka poukazuje i na to, že v jiném sporu vedeném před okresním soudem bylo vyhověno vedlejšímu účastníkovi, což respektovala, stejně jako povinnost zaplatit náklady řízení.

18. Důvod pro nepřiznání náhrady nákladů řízení nelze spatřovat v samotné skutečnosti, že vedlejší účastník je společenstvím vlastníků jednotek, a tedy že náklady pocítí všichni tito vlastníci. Je problémem samotného vedlejšího účastníka, resp. jeho výboru, že si nepočíná s péčí řádného hospodáře a pokračuje ve vedení sporu, v němž ho soud od počátku upozorňuje, že nemůže uspět. Povinnost vedlejšího účastníka zaplatit náklady řízení nelze vykládat v tom smyslu, že teď kvůli stěžovatelce budou trpět zbývající členové.

19. Závěrem stěžovatelka vyslovuje nesouhlas s tvrzením vedlejšího účastníka, že ve věci bylo možné podat dovolání, jelikož celková škoda činila 86 000 Kč. Pro posouzení přípustnosti dovolání je podstatné jen to, že obecné soudy výrokem rozhodly o částce 32 494 Kč. Vyšší částka nebyla žalována. Náklady řízení, které pak krajský soud nepřiznal, činily částku 36 203,20 Kč. Stěžovatelka nadále trvá na ústavní stížnosti.

IV/d.

Ústní jednání

20. Poněvadž od ústního jednání nebylo možné očekávat další objasnění věci, Ústavní soud podle § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) rozhodl ve věci bez jeho konání.

V.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

21. Ústavní soud je příslušný k projednání návrhu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatelka neměla k dispozici další zákonné procesní prostředky k ochraně práva dle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Nejenže ve věci bylo rozhodováno o částce nepřesahující 50 000 Kč [§ 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu], nýbrž ústavní stížnost směřuje jen vůči výroku rozsudku odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení, u něhož zákon dovolání vůbec nepřipouští [§ 238 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu]. Ústavní stížnost byla podána včas a osobou k tomu oprávněnou a splňuje i všechny zákonem stanovené náležitosti, včetně povinného zastoupení advokátem (§ 29 až 31 zákona o Ústavním soudu).

VI.

Vlastní posouzení

22. Poté, co se Ústavní soud seznámil s argumentací stěžovatelky, vyjádřeními účastníka a vedlejšího účastníka řízení a obsahem příslušného spisu, zhodnotil, že ústavní stížnost je důvodná.

23. V řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) přezkoumává rozhodnutí či postup orgánů veřejné moci jen z toho hlediska, zda jimi nedošlo k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod.

24. Ústavní stížnost směřuje proti výroku rozsudku krajského soudu, kterým byl k odvolání vedlejšího účastníka jako žalobce změněn výrok okresního soudu o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně tak, že na základě § 150 občanského soudního řádu nebyla stěžovatelce, která byla jako žalovaná ve sporu úspěšná, tato náhrada přiznána vůbec. Stěžovatelka nepovažuje napadený výrok za náležitě odůvodněný. Závěr o jejich majetkových poměrech není podložen relevantními skutkovými zjištěními, možnost vyjádřit se k využití moderačního oprávnění podle § 150 občanského soudního řádu měla být v podstatě jen formální a některé úvahy krajského soudu v podstatě apriorně vylučují možnost, že by stěžovatelce byla náhrada nákladů řízení v tomto či jiném obdobném sporu s vedlejším účastníkem přiznána.

25. Ústavní soud posoudil napadený výrok z hlediska ústavních záruk spravedlivého procesu, vyplývajících zejména z čl. 36 odst. 1 Listiny, jejichž součástí je i požadavek náležitého odůvodnění soudních rozhodnutí [nález ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), nález ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.)]. Smyslem odůvodnění je především seznámení účastníků řízení s úvahami, na nichž soud založil své rozhodnutí. Jeho nezbytný rozsah se odvíjí od předmětu řízení a povahy rozhodnutí, jakož i od návrhů a argumentů uplatněných účastníky řízení, s kterými se soud musí adekvátně vypořádat [např. usnesení ze dne 25. 10. 1999 sp. zn. IV. ÚS 360/99 (U 68/16 SbNU 363), nález ze dne 22. 9. 2009 sp. zn. III. ÚS 961/09 (N 207/54 SbNU 565)].

26. Pokud jde o vlastní skutková zjištění a na ně navazující právní závěry, jež jsou obsaženy v odůvodnění soudního rozhodnutí, tato nesmí být projevem libovůle. Skutková zjištění musí být výsledkem takového hodnocení provedených důkazů, které je logicky správné a v souladu s jejich obsahem, jednotlivě i ve vzájemných souvislostech. Právní hodnocení se pak musí vztahovat k takto učiněným skutkovým zjištěním a nesmí být s nimi v rozporu. Rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními nebo mezi skutkovými zjištěními a právními závěry soudu by měl za následek porušení základního práva účastníka řízení, jestliže by šlo o rozpor „extrémní“ neboli zpochybňující výsledek řízení [nález ze dne 3. 11. 1994 sp. zn. III. ÚS 150/93 (N 49/2 SbNU 87), nález sp. zn. III. ÚS 84/94]. Zárukám spravedlivého procesu by neodpovídal ani výklad tzv. podústavního práva, jenž by zjevně a neodůvodněně vybočoval ze standardů výkladu, který je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovatelnému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [nález ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl.

ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)]. Rozhodnutí, jehož nosné důvody by byly výsledkem takto nesprávně provedeného výkladu, by z ústavněprávního hlediska nemohlo obstát.

27. Uvedené požadavky se uplatní vůči soudním rozhodnutím obecně, tedy nejen vůči rozhodnutím ve věci samé, ale též rozhodnutím nemeritorním, jimiž by mohlo být zasaženo do subjektivních práv účastníků řízení. Tak tomu je i v případě rozhodnutí o náhradě nákladů řízení.

28. Ve věci stěžovatelky bylo o náhradě nákladů řízení rozhodnuto podle § 150 občanského soudního řádu, podle něhož jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

29. Ustanovení § 150 občanského soudního řádu stanoví výjimku z pravidla, že náklady řízení hradí druhé straně ten účastník řízení, jenž nebyl ve sporu úspěšný. Kdokoli podá žalobu k ochraně svého práva, musí počítat s tím, že v případě neúspěchu bude hradit žalované straně náklady řízení. Tento možný následek má ve vztahu k žalobci působit v tom směru, aby předem zvážil, zda jeho žaloba s ohledem na navrhované důkazy má šanci na úspěch. Umožňuje-li uvedené ustanovení zohlednit důvody hodné zvláštního zřetele, tato výjimka má zamezit tomu, aby povinnost hradit náklady řízení, ať už vznikne na straně žalobce nebo na straně žalovaného, nevedla k nespravedlivému či nepřiměřeně tvrdému výsledku řízení. Při jejím použití musí být posouzeny všechny okolnosti konkrétní věci [nález ze dne 13. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 191/06 (N 162/42 SbNU 339)]. Zohledněn musí být také možný dopad přiznání, či naopak nepřiznání náhrady nákladů řízení u toho kterého účastníka [nález ze dne 19. 4. 2016 sp. zn. III. ÚS 3705/15 (N 72/81 SbNU 267)].

30. Úvaha krajského soudu, na jejímž základě došlo k nepřiznání náhrady nákladů řízení stěžovatelce podle § 150 občanského soudního řádu, byla založena na obecném zhodnocení postavení vedlejšího účastníka jako společenství vlastníků jednotek a dále na obecném zhodnocení vzájemných vztahů vedlejšího účastníka a stěžovatelky, které lze zjednodušeně vyjádřit tak, že se stěžovatelkou byla komplikovaná spolupráce. Tato komplikovanost byla dovozována z toho, že správu bytu přenechala ustanovené správce, dále že tento byt pronajímala, přičemž na nájemce svalovala řadu nedorozumění a neshod, a že v minulosti již vedla s vedlejším účastníkem soudní spor, v němž nebyla úspěšná. Zhodnoceny byly i majetkové poměry stěžovatelky se závěrem, že nepřiznání náhrady nákladů řízení by se jí nemělo nepřiměřeně dotknout.

31. Ústavní soud dospěl k závěru, že pokud by uvedené důvody měly být považovány za dostatečné pro použití § 150 občanského soudního řádu, pak by vlastně obecně vylučovaly možnost, aby se stěžovatelka v případě úspěchu v jakémkoli sporu mezi ní a vedlejším účastníkem, který by se týkal předmětného bytu, mohla domoci náhrady nákladů řízení. Mezi vedlejším účastníkem a stěžovatelkou prostě existoval spor o to, kdo měl hradit náklady spojené s dezinfekcí bytu. Z provedeného dokazování neplyne, že by potřebu dezinfekce zapříčinilo jednání stěžovatelky či jejích nájemníků, ani že by jejich jednání zakládalo překážku její realizace. To, že stěžovatelka byt pronajímá, jí samo o sobě nemůže jít k tíži. Stejně tak neodůvodňuje nepřiznání povinnosti k náhradě nákladů ani samotné postavení vedlejšího účastníka jako společenství vlastníků jednotek nebo majetkové poměry stěžovatelky. Tyto skutečnosti by mohly toliko spoluvytvářet

důvod pro použití § 150 občanského soudního řádu, k jehož vymezení však nepostačuje pouhý poukaz na komplikovanost vztahů mezi vedlejším účastníkem a stěžovatelkou, které navíc nijak nevybočují z mezí obvyklých vztahů mezi společenstvím vlastníků jednotek a vlastníkem bytu, a to přestože v rámci vzájemné komunikace nedochází vždy ke shodě či k splnění povinností. Jejich spor jednou vyústil do soudního řízení, v jehož rámci okresní soud rozsudkem ze dne 1. 11. 2018 č. j. 13 C 32/2018-119 shledal důvodným nárok vedlejšího účastníka vůči stěžovateli na zaplacení částky 9 350 Kč, jež představovala smluvní pokutu za porušení povinnosti řádně a včas nahlásit počet nájemníků užívajících byt. I k takovýmto sporům ovšem může docházet, když konečkonců soudní řízení slouží tomu, aby tyto spory řešilo.

32. Obecně platí, že Ústavní soud není oprávněn nahrazovat úvahu obecných soudů o tom, zda v určité věci je či není splněn důvod pro nepřiznání náhrady nákladů řízení podle § 150 občanského soudního řádu. V případě, že toto ustanovení bylo použito, je však z hlediska ústavních záruk spravedlivého procesu povinen posoudit, zda skutečně existuje důvod, který je za tímto účelem s ohledem na okolnosti věci způsobilý být hodnocen jako důvod zvláštního zřetele hodný. Jen v takovém případě nedojde vůči tomuto účastníkovi k svévolnému odepření práva na náhradu nákladů řízení podle § 142 občanského soudního řádu. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí proto musí vyplývat rozumná úvaha o existenci určitých specifických okolností konkrétní věci, v jejichž důsledku by se uložení povinnosti k náhradě nákladů řízení neúspěšnému účastníkovi řízení mohlo jevit jako nespravedlivé či nepřiměřeně tíživé. Vlastní posouzení, zda takto vymezený způsobilý důvod skutečně opodstatňuje nepřiznání této náhrady, tedy samotné vážení v kolizi stojících zájmů obou účastníků řízení, jichž se použití § 150 občanského soudního řádu dotýká, již pak závisí na uvážení soudu, který o náhradě nákladů řízení rozhoduje.

33. Jak bylo naznačeno výše, odůvodnění rozsudku krajského soudu žádnou takovouto srozumitelnou úvahu neobsahuje. Použití § 150 občanského soudního řádu v něm sice je odůvodněno poukazem na různé skutečnosti, žádná z nich však neposkytuje odpověď na otázku, z jakého důvodu by přiznání náhrady nákladů řízení stěžovateli v této konkrétní věci bylo nespravedlivé či nepřiměřeně tíživé. Takovouto úvahu nelze považovat ani za zřejmou či dovoditelnou a úlohou Ústavního soudu není ji dotvářet. Nezbyvá tak než uzavřít, že k nepřiznání náhrady nákladů stěžovateli došlo bez toho, aby bylo náležitě odůvodněno naplnění podmínek pro takovéto rozhodnutí podle § 150 občanského soudního řádu. Toto pochybení krajského soudu mělo za následek porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, která mohla jinak důvodně předpokládat, že jí bude podle § 142 odst. 1 občanského soudního řádu přiznána náhrada nákladů řízení.

VII. *Závěr*

34. Z těchto důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavní stížnosti stěžovatelky (výrok I.) a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil napadený výrok II. rozsudku krajského soudu, a to společně s na něm závislým výrokem III., kterým bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). V důsledku zrušení výroku II. totiž bude odvolací řízení pokračovat a o náhradě nákladů odvolacího řízení bude třeba znovu rozhodnout v jeho závěru. Bude povinností krajského soudu, aby vázán právním názorem Ústavního soudu

(čl. 89 odst. 2 Ústavy) při rozhodování o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně znovu posoudil existenci důvodů pro použití § 150 občanského soudního řádu.

Poučení: Proti nálezů Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 31. března 2020

Vojtěch Šimíček
předseda senátu